

Kolekcja J. Siemiradzkiego ze zbiorów Muzum ING w Krakowie- fakty i refleksje

Ewa Głowniak

Instytut Geologii Podstawowej UW, Warszawa

Monografia amonitowa Siemiradzkiego (1891), obok prac innych dziewiętnastowiecznych badaczy niemieckich czy francuskich, jak Bukowski (1887), Favre (1875), d'Orbigny (1842-1847), Opper (1866), Quenstedt (1886-1888) należy do europejskiego kanonu literatury amonitowej. Jest ona jednym z wcześniejszych opracowań monograficznych amonitów w Europie, a jednym z dwóch, obok monografii Bukowskiego (1887), wykonanych z obszaru Polski. Stanowi ona znaczący wkład myśli polskiej dla początków badań geologicznych w Europie. Zbiory amonitowe, z których tylko część została opisana przez J. Siemiradzkiego (1891), stanowią jedyną kompletnie ocalałą po wojnie kolekcję amonitów oksfordzkich dziewiętnastowiecznej Akademii Umiejętności w Krakowie. Kolekcja ta liczy kilkaset okazów środkowooksfordzkich, rzadziej górnooksfordzkich amonitów z rodziny Perisphinctidae i Opeiliidae. Przedstawia ona unikalną na skalę Europy paleontologiczną dokumentację amonitową okolic Krakowa – klasycznego obszaru występowania utworów górnej jury w Europie. Odsłonięcia skąd pochodzą okazy, dziś już w większości nie istnieją. Wartość tej kolekcji mierzona jest jednak nie tylko miarą historyczną. Stanowi ona istotne uzupełnienie dla współczesnych zbiorów amonitowych środkowego i górnego oksfordu, gromadzonych w sposób nowoczesny, warstwa po warstwie, na obszarze Jury Krakowsko Częstochowskiej, Jury Wieluńskiej czy obrzeżenia Gór Świętokrzyskich, jak kolekcja Brochwicza-Lewińskiego (1976), Głowniak (2000), Matyi (1977) oraz Wierzbowskiego (1978). Umożliwiają one w wielu przypadkach właściwą rewizję taksonomiczną okazów Siemiradzkiego oraz ich interpretację stratygraficzną.

Kolekcja Siemiradzkiego była dotychczas tylko fragmentarycznie wykorzystywana do badań taksonomicznych. Wierzbowski (1978) utworzył dla form z kręgu „*Perisphinctes involutus*” opisanych przez Siemiradzkiego gatunek *Ringsteadia submediterranea*. Brochwicz-Lewiński (1972) wykorzystał niektóre okazy Siemiradzkiego w rozważaniach nad rodzajami *Lithacoceras* i *Liosphinctes*. Malinowska (1972) wskazała gatunek „*Perisphinctes*” *kreutzii* Siemiradzkiego jako gatunek typowy utworzonego przez siebie rodzaju *Subdiscosphinctes*. Pozostały materiał kryje w sobie dużą wartość badawczą wykraczającą poza jego dotychczasowe skromne opracowanie.

Literatura:

- Brochwicz-Lewiński, W. 1970. Biostratigraphy of Oxfordian Limestones from the Zawodzie quarries in Częstochowa, Polish Jura Chain. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences Ser. sci. geol. geogr.*, **18**: 237-243.
- Brochwicz-Lewiński, W. 1972. Middle Oxfordian representatives of the genera *Lithacoceras* Hyatt, 1900, and *Liosphinctes* Buckman, 1925, from the Polish Jura Chain. *Acta Geologica Polonica*, **22**: 473-497.
- Brochwicz-Lewiński, W. 1976. Oxfordian of the Częstochowa Area. I. Biostratigraphy. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences Serie des Sciences de la Terre*, **24**: 37-46.
- Głowniak, E. 2000. The Platysphinctes immigration event in the Middle Oxfordian of the Polish Jura Chain (Central Poland). *Acta Geologica Polonica*, **50**: 143-160.
- Malinowska, L. 1972. The Middle Oxfordian Perisphinctidae of Zawodzie near Częstochowa. *Acta Paleontologica Polonica*, **17**: 167-242.
- Matyja, B. A. 1977. The Oxfordian in the south-western margin of the Holy Cross Mts. *Acta Geologica Polonica*, **27**: 41-64.
- Siemiradzki, J. 1891. Fauna kopalna warstw oksfordzkich i kimerydzkich w okręgu krakowskim i przyległych częściach Królestwa Polskiego. *Pamiętnik Akademii Umiejętności w Krakowie Wydział Matematyczno-Przyrodniczy*, **18**: 1-92.
- Wierzbowski, A. 1978. Ammonites and stratigraphy of the Upper Oxfordian of the Wieluń Upland, Central Poland. *Acta Geologica Polonica*, **28**: 299-333.